

ምዕራፍ ስድስት

ግጥም

የምዕራፉ ዓባይት ዓላማዎች፡- ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ከተማራችሁ በኋላ፡-

- ✓ የግጥም ዓይነቶችን ለይታችሁ ትናገራላችሁ።
- ✓ የቀረበላችሁን ግጥም ዋና መልዕክት ትገልጻላችሁ።
- ✓ የዘይቤ ዓይነቶችን ትለያላችሁ።
- ✓ ስለዘይቤ ዓይነቶች ያገኛችሁትን ቁም ነገር በማስታወሻ ትይዛላችሁ።
- ✓ በግጥም ዓይነቶች ውስጥ የድምጽ መጥበቅና መላላት መርዘምና ማጠር ባህሪ ያላቸውን ቃላት ለይታችሁ ታላያላችሁ።
- ✓ ስንኞች የሚያስተላልፉትን መልዕክት ትገልጻላችሁ።
- ✓ በበቂ ምዕላድ ላይ የተጨመሩ ቅጥያዎችን ተግባር ትገልጻላችሁ።
- ✓ ቃላዊ ግጥሞችን መርጣችሁ ትጽፋላችሁ፤ ታነባላችሁ።
- ✓ ከግስ ስምና ቅፅል ትመሠርታላችሁ።

ቅድመ-ንባብ ጥያቄዎች

1. ግጥም ማለት ምን ማለት ነው?
2. የግጥምን ባህሪዎች ታውቃላችሁ? ለመምህራችሁ ተናገሩ።
3. ግጥም የሚነበብበት ስልት ከስድ ጽሑፍ የተለየ ነው? ተወያዩበት።

ግጥም

ስለ ግጥም ምንነት በርካታ ምሁራን የተለያዩ ማብራሪያ ሰጥተዋል። ግጥም በእጅጉ ጥንታዊነት እንዳለው የሚነገርለት የኪነጥበብ ዘርፍ ነው። የሰው ልጆች ለብዙ ዘመናት የአኗኗር ሁኔታቸውንና ልዩ ልዩ ገጠመኛቸውን በማንጎራጎርና በማዜም ሐሳባቸውን በጽሑፍ ከመግለጻቸው በፊት በስነ-ቃል መልክ ይጠቀሙበት እንደነበር በስፋት ይነገራል። በዚህም መሠረት ግጥም ዕድሜው ከቋንቋ መፈጠር ዕድሜ ጋር ተመሳሳይ እንደሆነ ይገመታል።

ይህ የስነ-ጽሑፍ ዘርፍ ዕድሜው ረጅም በመሆኑ እንደየዘመኑ ፍልስፍና፣ ገናን የኪነጥበብ ፈለግ፣ እንደየገጣሚውና እንደየስነጽሑፍ አዋቂው አተያይና የኪነጥበብ ዝንባሌ የተለያዩ ብያኔዎች ሲሰጡት ቆይተዋል። ከዚህም የተነሳ ሁሉን አቀፍ የሆነ አንድ ወጥ ብያኔ ይህ ነው ብሎ መቀበል ቀላል አይሆንም።

ግጥም አንድን ነገር ወይም ድርጊት አድምቆና አጉልቶ የማሳየት ሀሳብን አክሮሮና አግዘፎ የማቅረብ ችሎታ ያለው በጥቂት ምርጥ ቃላት ብዙ ነገሮችን አምቆ የሚይዝና በሙዚቃዊ ቃናው የስሜት ህዋሳትን በቶሎ የሚነካ፣ ለስሜት ቅርብነት ያለው ኪነጥበብ ነው። የግጥም ባህሪያትን ስንመለከት የሚከተሉትን እናገኛለን።

አንደኛ፣ ግጥም በእጅጉ ቁጥብና እምቅ ነው። በጥቂት ቃላት ብዙ ማለት የሚችል የስነጽሑፍ ዘርፍ ነው።

ሁለተኛ፣ ግጥም ምጣኔ ያለው ነው። በግጥም ውስጥ የቀለማትን መጠን በሐረግ ውስጥ የምንመጥንበት /የምንለካበት/ ዘዴ ምጣኔ ይባላል።

ከዚህም ሁኔታ እንደምንረዳው ግጥም ተለክቶ የሚያልቀው በሐረግ ውስጥ ሲሆን መለኪያው ደግሞ ቀለም መሆኑን ነው። ታዲያ "ቀለም ማለት ምንድነው?" የሚል ጥያቄ ሊነሳ ይችላል። ቀለም ማለት፡-

ሀ. ተናባቢና አናባቢ ድምጾች አንድ ላይ ሲመጡ የሚፈጥሩት የቋንቋ መዋቅር ማለት ነው።

ምሳሌ፡- "ና" የሚለው በድምጻዊ አጻጻፍ ሲጻፍ /ንኣ/ የሚሉትን ድምጾች ይወክላል።

ለ. አናባቢ ድምጽ ብቻውን ሲመጣ የሚፈጥረው የቋንቋ መዋቅር ነው።

ምሳሌ፡- እ /እ/ ጽ /ጽ/ ኡ /ኡ/...

ይህን ከተረዳን የግጥም ሐረግ እንዴት በቀለም እንደሚመጠን ደግሞ እንመልከት።

ምሳሌ፡- አንበሳ ነው ጀግና ቁጣው አስበርጋጊ፤ ጁ + ጁ = ፲፪

የነፃነት አርማ የድል ፋና ወገ። ጁ + ጁ = ፲፪

በዚህ መሠረት በየሐረጉ ስድስት፣ ስድስት ቀለም መኖሩን ማስተዋል ተገቢ ነው። በሐረግ ስድስት ቀለሞችን የሚይዝ ግጥም የወል ሐረግ /ግጥም/ ተብሎ ይጠራል። ሲጠቃለል ሐረግ ማለት የመጀመሪያዋን ድምጽ ማሰማት ከጀመርንበት ጊዜ አንስቶ ከፊል እረፍት እስከ ምናደርግበት ጊዜ ድረስ ያሉ የቀለማት ስብስብ ማለት ነው።

ሦስተኛ፣ ግጥም ምት አለው። ምቱ የሚመነጨውም ከምጣኔው ነው። ከፍ ሲል እንዳየነው በተወሰነ ጊዜ ውስጥ የተወሰኑ ቀለማትን የማለቱ ሁኔታ ነው ምቱን የሚፈጥረው። ይህን ለመረዳት አንድ አባት የስድስት ዓመት ህፃን ልጁን ይዞ ወደ ሱቅ ሲራመድ ያለውን የሁለቱን ርምጃ ልዩነት ማስተዋል ይበጃል።

የአባት ርምጃ ሰፋ ሰፋ ያለ፤ የልጁ ደግሞ ጠበብ ጠበብ ያለ በመሆኑ ምታቸው አንድ አይሆንም። ከዚህ አንጻር ሐረግ በሚይዘው የቀለም ብዛት መጠን ምቱ ይለያያል፤ ዓይነቱም እንዲሁ።

ምሳሌ:- "ቡሄ በሉ" የምንልበት ጊዜና "ካላጨበጨቦ" የምንልበት ጊዜ ይለያያል። ምክንያቱም የመጀመሪያው ሐረግ አራት ሁለተኛው ስድስት ቀለም በመያዣው የተነሳ ነው። ብኢ ህኢ ብኸ ልኢ = ፬ ቀለሞች

ክኣ-ልኣ-ጭኻ-ብኸ-ጭኸ-ብኸ=፮ ቀለም

አራተኛ፣ ግጥም ዜማ አለው። ይህ የሚፈጠረው የተስተካከለና የተከረከመ ምጣኔና ምት በሐረጉ ውስጥ በመኖሩ የተነሳ ነው። ምጣኔ ከተዛባ ምቱ፣ ምቱ ከተዛባ ደግሞ ዜማው የተዛባ ይሆናል ማለት ነው። ከፍ ሲል እንደተገለጸው የግጥም ዓይነቶች የሚወሰኑት በሐረግ ውስጥ በሚኖሩ የቃላት ብዛት ነው። ለአብነት ያህል የሚከተሉትን ተመልከቱ።

- **የወል ግጥም:-** በሐረጉ ውስጥ ስድስት ቀለማትን የሚይዝ የግጥም ዓይነት ነው።

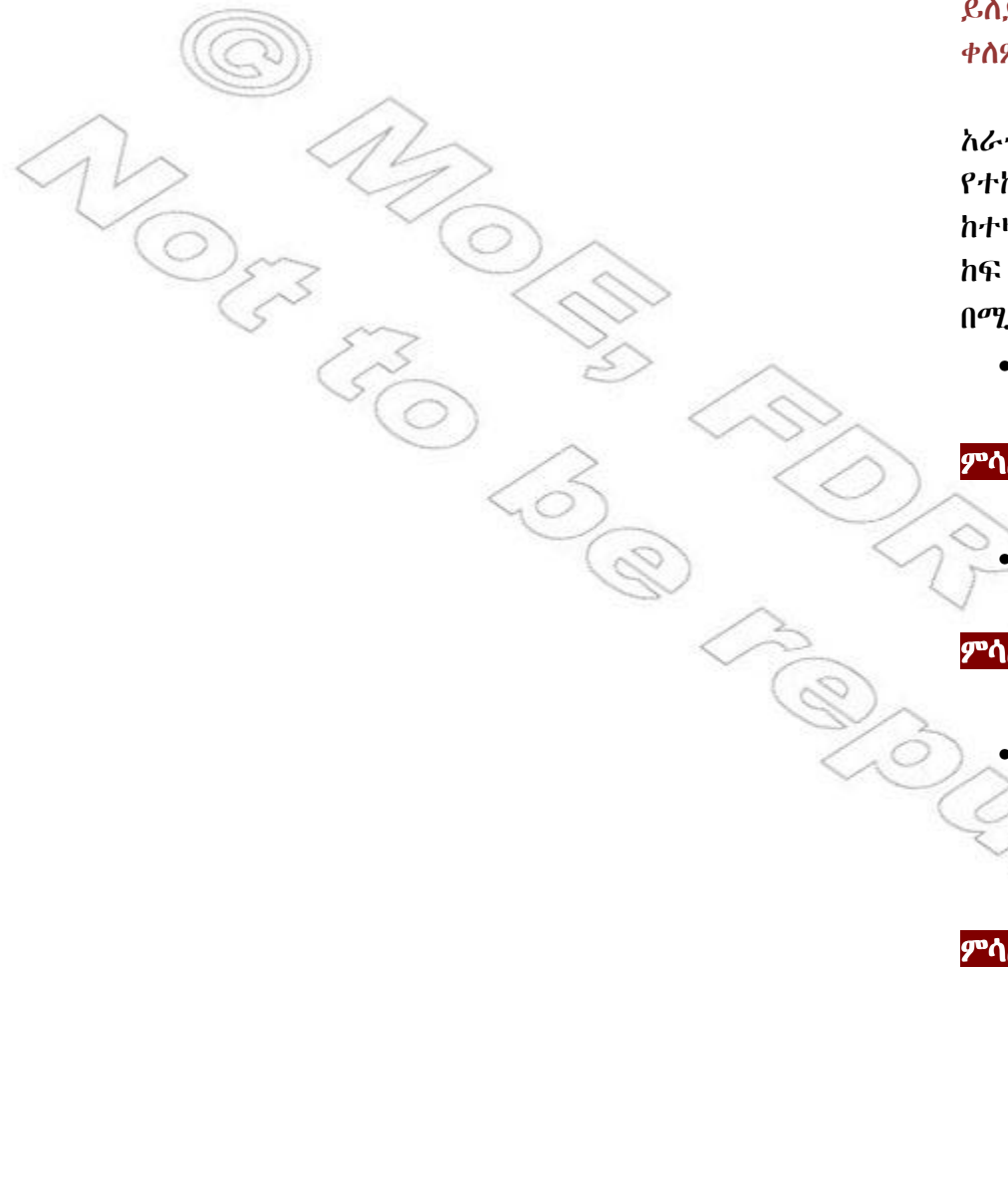
ምሳሌ:- አንቺ ልጅ አንቺ ልጅ / የጎረቤታችን፣ ፮ + ፮ = ፲፪
እናትሽ ተቆጡ / አትምጪ ሴታችን። ፮ + ፮ = ፲፪

- **ሰንገ መገን ግጥም:-** በሐረጉ ውስጥ አምስት ቀለሞችን አካቶ የሚይዝ ግጥም ነው።

ምሳሌ:- ፈሪ ጨነቀው / ተርበደሰደ፤ ፭ + ፭ = ፲
ጥይት ዘነበ / እሳት ወረደ። ፭ + ፭ = ፲

- **ቡሄ በሉ/ የህፃናት /ሆያሆዬ/ ግጥም:-** በየሀረጉ ከአንድ - አራት ቀለማትን የሚይዝ የግጥም ዓይነት ነው። ይህ የሚሆንበት ምክንያት በአቀንቃኝና በተቀባይ መካከል በአብዛኛው በቅብብሎሽ ስለሚከወን ነው።

ምሳሌ:- አቀንቃኝ:- " ሆያ ሆዬ" ሲል:-
ተቀባይ "ሆ" ወይም "ሆዬ" ይላል። ይኸውም "ሆያ ሆዬ" በሚለው አራት ቀለማት፣ "ሆ" በሚለው ደግሞ አንድ ቀለም፣ እንዲሁም "ሆዬ" በሚለው ውስጥ ደግሞ ሁለት ቀለማት ይገኛሉ። ስለዚህ ከአንድ እስከ አራት ቀለማት በሐረጉ ውስጥ ይከሰታል ማለት ነው።

ክፍል አንድ፣ አንብቦ መረዳት

፩. ቀጥሎ የቀረቡት ዓረፍተ ነገሮች ከምንባቡ የወጡ ናቸው። ትክክል የሆነውን "እውነት" ትክክል ያልሆነውን ደግሞ "ሐሰት" በማለት መልሱ።

1. የግጥምን ዕድሜ በትክክል ይህን ያህል ነው ብሎ መናገር ይቻላል።
2. ግጥም ለደስታ ብቻ ሳይሆን ለሌሎች ስሜቶችም መግለጫ ነው።
3. ስድ /ዘርወ/ ጽሑፍ እና ግጥም ስሜትን ለማስተላለፍ እኩል ናቸው።
4. ቀለም ማለት ተናባቢ ድምጽ ብቻውን ሲመጣ የሚፈጥረው መዋቅር ማለት ነው።
5. ምት ማለት በተወሰነ ጊዜ ውስጥ የተወሰኑ ቀለማትን መጥራት ማለት ነው።

፪. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ ምረጡ።

1. የግጥም ባህሪ ያልሆነው የቱ ነው?

ሀ. ቁጥብ አይደለም	ሐ. ዜማ አለው
ለ. ምት አለው	መ. ምጣኔ አለው
2. ቁጥብነት ሲባል የ_____ ቁጥብነት ማለት ነው።

ሀ. የሐሳብ	ሐ. የቃላት
ለ. የጽንሰ ሐሳብ	መ. ሁሉም
3. የሰንጎ መገን ግጥም በሐረግ ስንት ቀለም አለው?

ሀ. ፬	ለ. ፭	ሐ. ፮	መ. ፯
4. ግጥም ተለክቶ የሚያልቀው በ _____ ውስጥ ነው

ሀ. ስንኝ	ሐ. ሐረግ
ለ. ቀለም	መ. ቤት
5. ለአዕምሮ የሚጥም ባለ ስልት የቋንቋ አደራደር _____ ይባላል።

ሀ. ስነ ግጥም	ሐ. ሐረግ
ለ. ስንኝ	መ. ቀለም

© MOE, FDIK
Not to be rep...

ክፍል ሁለት፣ መናገር

- ፩. በምዕራፍ አራት ስለ "ቅስቀሳና ማነቃቂያ ንግግር" በተማራችሁት መሠረት ስቅስቀሳ አሳማ የሚሆኑ ግጥሞችን ከተሰደዱ መጻሕፍት፣ ጋዜጦችና መጽሔቶች በመውሰድ ክፍል ውስጥ አቅርቡ።
- ፪. ከመጻሕፍት ከጋዜጣ ከመጽሔቶች...ያገኛችሁትን ግጥም በሚገባ እንብባችሁ ዋናውን መልዕክት ስክፍል ንደኛቻችሁ አብረርታችሁ ገለጹ።
- ፫. መምህራችሁ በቡድን ከከፈሏችሁ በኋላ በየቡድናችሁ በመሆን ከዚህ በሚከተሉት በአንዱ ርዕሰ ጉዳይ ላይ ቃላዊ ግጥሞችን አሰባስባችሁ ስክፍል ንደኛቻችሁ አቅርቡ።

- ሀ. የልመና ቃላዊ ግጥሞች
- ለ. የፍቅር ቃላዊ ግጥሞች
- ሐ. በክብረ በዓል ላይ የሚባሉ ቃላዊ ግጥሞች
- መ. በለቅሶ ላይ የሚባሉ ቃላዊ ግጥሞች/ሙሾ/
- ሠ. ሌሎች በእናንተ አካባቢ የሚነገሩ የሥራ ቃላዊ ግጥሞች፡- ለምሳሌ የመኸር፣ የመዝሪያ፣ የማረሻ ጊዜያትን የተመለከቱ ወዘተ. ሊሆኑ ይችላሉ።

ክፍል ሶስት፣ ሰዋስው

፩. ቀጥሰው በተሰጡት ምሳሌዎች መሠረት ቅጥዎ ምዕሳዶችን በበቂ ምዕሳዶች ላይ እየጨመራችሁ አገልግሎታችውን አብራሩ።

	ነፃ ምዕሳድ	+ ጥገኛ ምዕሳድ	= ቃል	የቅጥዎ አገልግሎት
1.	እህት	- ህ	= እህትህ	የእንተ እህት (ባለገንዘብነትን አመልካች)
2.			= ሳምሽ	
3.			= ወንድሙ	
4.			= አባቷ	
5.			= ወራዎች	
6.			= ስንቄ	

፪. ቀጥሎ በቃል ደረጃ የተሰጡትን ምዕሳዶች ነፃ ምዕሳድ ጥገኛ ምዕሳድ በማሰት ከፋፍሱ። የጥገኛ ምዕሳዶችን አገልግሎትም ገለጹ።

	ቃል	ነፃ ምዕሳድ	ጥገኛ ምዕሳድ	የጥገኛ ምዕሳድ አገልግሎት
1.	መርከበኛ	መርከብ	-አኛ	ቅድስ መስራች
2.	ሆዳም			
3.	ወተታም			
4.	ተራራማ			
5.	ገጠኛ			
6.	ቂልነት			

በቃላት ውስጥ የሚጠብቁና የሚሳሉ ድምጾች

በአማርኛ የቃላት ሥርዐት ውስጥ አንዳንድ ድምጾች በቃላት ውስጥ ሲጠብቁ ሲላሉ የትርጉም ለውጥ ያሳያሉ። ይሁን እንጂ፣ በማንኛውም ቃል ውስጥ የሚገኙ ድምጾች በመጥበቅና በመላላት የተለያዩ ትርጉም ይሰጣሉ ማለት ግን አይደለም። የትርጉም ለውጥ ያስከትላሉ የተባሉትን በተለያዩ ዐውዶች አስገብቶ ማየትም ለግንዛቤ ይጠቅማል።

ምሳሌ:- አበበ ሰባ ብር ሰጠኝ። → (ላልቶ ሲነበብ) በቁጥር ፸ ብር የአየለ በሬ ሰባ። → (ጠብቆ ሲነበብ) ሰውነቱ ስብ አስማቸ፣ (ጮማ ሆነ)

፫. በምሳሌው መሠረት በገጥሙ ውስጥ ካሉ ቃላት ውስጥ ጠብቀውና ሳልተው ሲነበቡ የትርጉም ልዩነት የሚያመጡ ቃላት ስዩ።

- ሆ ይላል ገበሬ፤
- ዲብ እያፈረሰ ባሽልማ በሬ፤
- በርዬ በርዬ
- አንተን የቻለ ሰው፤
- ቶሎ ቶሎ ብለህ፤
- አንጅቴን አርሰው፤
- እረኛህ ያለቅሳል
- ምሳው እያነሰው።

(ዘራሁን አስፋው፣ የስነፅሁፍ መሠረታዊ ድንገጥ፣ በምሳሌነት ከተጠቀሙት፣ (47)።)

በቃላት ውስጥ የሚርዘሙና የሚያጥሩ ድምጾች

ይህ ፅንሰ ሐሳብ ከፍ ሲል ካልነው ጋር የተያያዘ ነው። ጠብቆ ተነበበ ማለት ተረግጦ ተነበበ ማለት ነው። ተረግጦ ተነበበ ማለት ደግሞ ድምጽ ረዝሞ ተነበበ ማለት ነው።

- ምሳሌ:-** ሀ. ገና /ግእንኣ/ ለወደፊቱ ማስት ነው። (ሳልቸ)
- ሰ. ገና /ግእንኣ/ ማስት ደግሞ የገና በዓል ማስት ነው። (ጠብቆ)

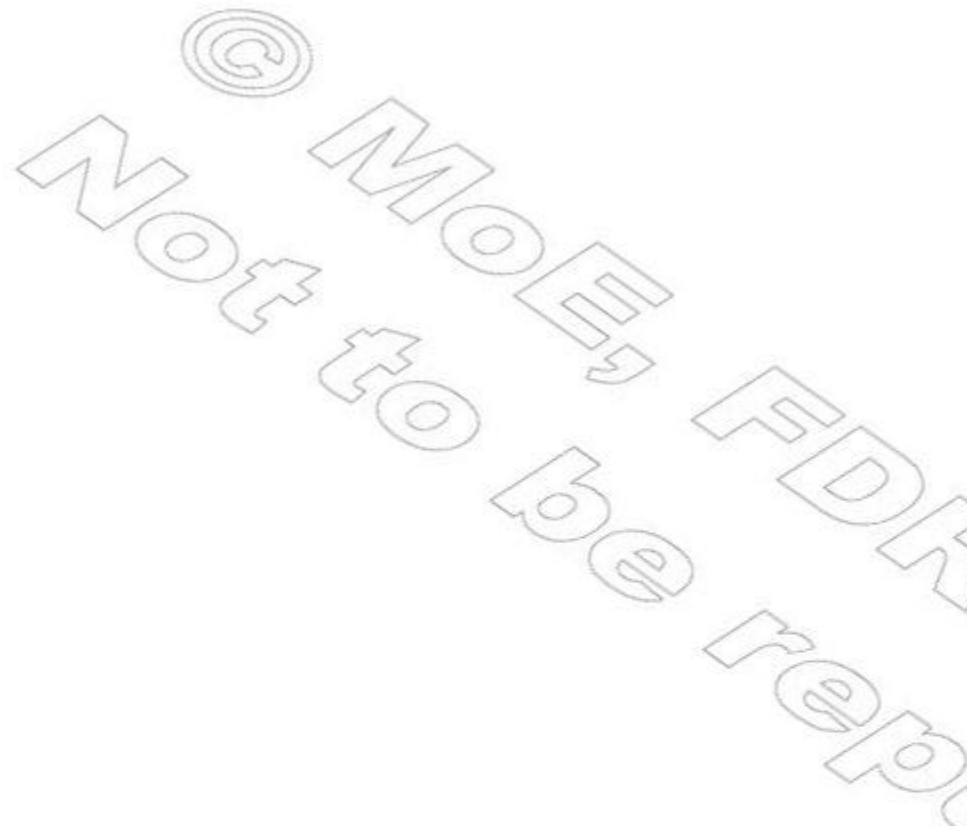
ከዚህ የምንረዳው "ገና" በሚለው ውስጥ ተነባቢ ድምጽ /ን/ ተደግሞ እንደተጻፈ ልብ ይሏል። ሌላው ሳድስ ድምጾች ቀለም የሚሆኑበትም የማይሆኑበትም ጊዜ አለ። ይኸውም በቃል መጀመሪያ ላይ ተጽፎው ከተገኘ ሁልጊዜ ቀለም ይሆናሉ።

- ምሳሌ:-** ፍቅር /ፍእቅር/ በሚለው ውስጥ /ፍ/ ከሚለው ድምፅ ቀጥሎ /እ/ የምትባለዋ አናባቢ ድምጽ ስለመጣች /ፍእ/ ቀለም ሆኗል። ሌሎች /ቅ/ ና /ር/ ግን ቀለሞች አይደሉም።
- በሌላ በኩል ሳድስ ድምጽ በቃል መጨረሻ ሆኖ የሐረግ መጨረሻ ከሆነና ተረግጦ ከተነበበ ቀለም ይሆናል።

- ምሳሌ:-** በድንገት ተያይተን /ፍቅር ቢይዛት ፮-፮ ቀለሞች እኔም ተሸነፍኩኝ /ልቤን ሰጠኋት ፮-፮ ቀለሞች

አስተውሉ:- በዚህ ግጥም ውስጥ በሁለቱም ስንኞች የመነሻ ሐረጎቹ ማለቂያ ሆሄያት ሳድሶች ናቸው። ነገር ግን ቀለማት አይደሉም። ባንፃሩ የሁለቱም ስንኞች መድረሻ ሐረጎች መጨረሻቸው ሳድስ ሲሆኑ ቀለማት ሆነዋል። ሲጻፉም /ብኢይዝኣትትእ/ እና /ሸኸጥእህኡኣትትእ/ ነው። ስለዚህ ረዝመው ተነበው ቀለም ሆነዋል። በሌላ በኩል ድምጾች ተጎርደው የሚቀሩበት መንገድም አለ።

- ምሳሌ:-** እጅግ ያቀናል መንገዱ፤ እዳር ተቀምጦ ላየው፤ ማዕበል ይጎዳል ሰው።

የተሰመረበት ቃል ሲያጥር /ዕ/ ቀለም አይደለችም። በመሆኑም "ማበል" ወደሚል ቃል ትርጓሜው ይቀየራል። ስለሆነም ያሉት ቀለማት ሁለት ብቻ ናቸው።

፩. ቀጥሎ በቀረበው ገጥም ውስጥ በማስረዘም የተጻፉትንና ያጠሩትን ስድታችሁ በማውጣት የተከሰተውን የትርጉም ልዩነትም ሆነ የተከናወነውን የቀለም ምጣኔ አስረዱ።

- ገጥም 1:- በበቅሎ ሆኜ ስዞር፤
ካንዱ ወደ አንዱ አገር፤
በህልሜም አይደል በእውኔ፤
ብዙ ጥብቅ አየሁ እኔ።
- ገጥም 2:- ለሁሉም ጊዜ አለው ብሏል ሰለሞን፤
እጠይቀው ነበር በተገናኘን፤
ሞት እሚሞትበት ጊዜው መኝ ይሆን?

፳. ከዚህ ቀጥሎ የሚቀርቡት ቃላትና ሐረጎች በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ስተሰዩዩ ተገባራት መስማሙዳነት በቀረቡላችሁ ገጥሞች ውስጥ ያሉ ናቸው። አገባባዩ /አውዳዊ/ ፍቻቸውን ስክፍል አቅርቡ።

1. ዐዋይ	5. አደባባይ
2. ጨፌ	6. አንጅቴን አርሰው
3. ባድማ	7. ትቢያ
4. ይፋ	

፳. ቀደም ሲል ከቀረቡት ገጥሞች ውስጥ ሰወጡት ቀጣዮቹ ስንኝች በራሳችሁ አባባል ትርጓሜ ስጧቸው።

1. ሰላም ሊልሽ ቆሚል ከደጅሽ ፍጥረቱ _____
2. ጨፌ ላይ ተኝተው ባድማ ላይ ነቁ _____
3. ከስም አደባባይ _____

© MOE, FDI
Not to be rep...

- 4. ሞት እሚሞትበት ጊዜው መች ይሆን _____
- 5. ሀይወቱን ኮነንሸው _____

፮. በምዕራፍ አራት ከገስ ስምና ቅጽል እንደሚመሰረት ተምረናል።
በመቀጠል፡-

ሀ. ከቀረቡት ግሶች ስምን መስርቱ።

ምሳሌ፡-

ጥገኛ ምሳሌ	ጥገኛ ምሳሌ	ስም
ውፍር	-አት	ውፍረት
ድፍር	-አት	ድፍረት
ድርስ	-አት	ድርሰት
1. ውልድ	?	?
2. ክስር	?	?
3. ቅርብ	?	?
4. ግሽብ	?	?

ለ. ከቀረቡት ግሶች ቅጽሎችን መስርቱ።

ምሳሌ፡ ገስ ውልድ ቅፅል

አጠረ አጭር
ወፈረ ወፍራም
ከበረ ክቡር

1.	ዘረፈ	?
2.	በላ	?
3.	ከሳ	?
4.	ሰከረ	?

፯. በሚከተሉት ባዶ ቦታዎች ላይ በቅንፍ ውስጥ የተቀመጡትን ግሶች ወደ ቅፅል እየቀየራችሁ መሱ።

- 1. ከገበታው ላይ አንድ _____ (ቆረጠ) ዳቦ ወሰድሁ።
- 2. ከትናንት ወዲያ አንድ _____ (ተለቀ) ሰው ወደ ቤቴ መጥቶ ነበር።

- 3. እንደእርሱ ያለ _____ (ታተረ) ሠራተኛ አጋጥሞኝ አያውቅም።
- 4. ሊሸጣት ወደገደ የወሰዳትን _____ (ከሳ) ላም የሚገዛው አላገኘም።
- 5. እንጀራ በ _____ (ጠበሰ) ስጋ በላሁ።
- 6. ሙስና ሀገርንና ወገንን _____ (ገደለ) በሽታ ነው።

ክፍል አራት፣ ስነ-ጽሑፍ

፩. መምህራችሁ ከመምህሩ መምሪያ ላይ የሚያነቡላችሁን ገጥሞች በማዳመጥ ቀደም ሲል በተማራችሁት መሠረት የገጥም ዓይነቶችን ‘የወል’፣ ‘የሰንገ መገን’ ወይም ‘የቡሃ በሉ’ ገጥም በማለት መልስ ስጡ።

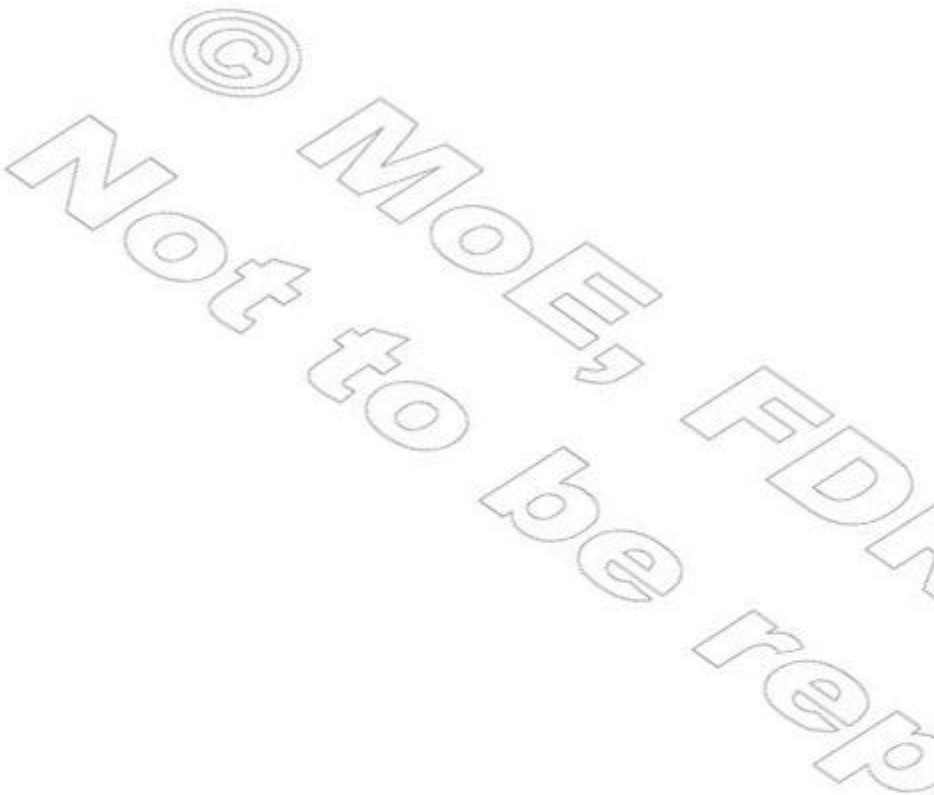
- ፪. ሀ. ስለትምህርት ቤታችሁ ንጽህና ሁኔታ ባለ ስድስት ስንኝ ግጥም ገጥማችሁ ለመምህራችሁ አቅርቡ።
- ለ. በፋክራ ወቅት የሚፎከርበትን የሰንገ መገን ግጥም ስልት በመጠቀም ባለ አራት ስንኝ ግጥም ገጥማችሁ ክፍል ውስጥ አቅርቡ።
- ሐ. በአካባቢያችሁ ልጆች በዜማና በግጥም የሚሳተፉበት ጨዋታ ካለ ግጥሙን ጽፋችሁ ክፍል ውስጥ አቅርቡ።

፫. ስለዘይቤ ባለፈው ምዕራፍ የተማራችኋቸውን ቀም ነገሮች በማስታወስ ቀጥሎ በተሰጡት ገጥሞች ውስጥ፡-

- ሀ. ከዘይቤ ዓይነቶቹ ውስጥ የትኛውን /አንቶኔ፣ምፀት ወይስ ግነት/ እንደተጠቀምን ግለጹ።
- ለ. ዘይቤዎቹ የሚያስተላልፉትን መልዕክት በአጭሩ ጽፋችሁ አስረዱ።

ገጥም 1. ብቅ በይ-
ብቅ በይ ጣይቱ፣
ወጣ በይ-
ወጣ በይ ውቢቱ-
ሰላም ሊልሽ ቆሚል ከደጅሽ ፍጥረቱ።

(ደበበ ሰይፉ)

ገጥም 2. ጽጌያቱ ደረቁ፣ ንቦቻሽ አለቁ፣ ሰዎቻሽ ደቀቁ፣
 ጨፌ ላይ ተኝተው ባድማ ላይ ነቁ።
 ዐዋይን ሰማሁዋት ስታለቅስ በይፋ፣
 ከጎጆሽ ስትወጣ ትቢያዋን አራግፋ።

(ደበበ ሰይፉ)

ገጥም 3. ከፍ በል ወደ ላይ፣
 ከስልጣኑ ሰማይ፣
 ከስም አደባባይ።
 በሀብት ከፍ ከፍ፣
 በሹመት ከፍ ከፍ፣
 ከፍ ከፍ፣
 ከፍ ከፍ፣
 ከዚያ የወደቅክ እለት፣
 አጥንትህ እንዳይተርፍ።

(ታገል ሰይፉ)

© MoE, FDK Ethiopia
 Not to be republished

የምዕራፍ ማጠቃለያ

በዚህ ምዕራፍ ውስጥ፡-

የግጥም ምንነትና ባህሪያቱን ተመልክተናል። በዚህም ግጥም ቁጥብና እምቅ እንዲሁም ምትና ዜማ እንዳሰው ተመልክተናል። የወል ግጥም፣ ሰንገ መገን ግጥም እንዲሁም ቡሂ በሱ ግጥምን ባህሪያት አይተናል። እንቸኔ፣ ምፀት እና ግነት ዘይቤ በግጥም ውስጥ የሚቀርቡበትን መንገድ ተመልክተናል። የነፃና ጥገኛ ምዕሳዶችን ምንነትና ተግባር ተምረናል። በቃላት ውስጥ የሚጠብቁና የሚሳሉ ድምጾች እንዲሁም በቃላት ውስጥ ድምጾች የሚፈጥሩት የፍች ልዩነት ተመልክተናል። ስንኞች የሚያስተሳልፉን መልእክት በራስ አባባል እንዲያስተላልፉ ለማድረግ የሚያስችሉ ተሰማምደናል። የቅስቀሳና የማነቃቂያ ግጥሞችን በመሰብሰብና ክፍል ውስጥ በንግግር በማቅረብ ዓይነታቸውን አይተናል። የተሰደዩ ቃላዊ ግጥሞችን በመመርመር ይዘታቸውን አይተን ተመልክተናል።

የክሰሳ ጥያቄዎች

1. ግጥም ከስድ ገባብ የሚሰጠውን ባህሪያት ጥቀሱ።
2. በግጥም ውስጥ ቀለም የምንሰው ምንድነው?
3. የሰንገ መገን ግጥም ባለ ስንት ቀለም ግጥም ነው?
4. የወል ግጥም ባለ ስንት ቀለም ግጥም ነው?
5. ጥገኛ ምዕሳዶች በነፃ ምዕሳዶች ላይ ሲጨመሩ ምን አገልግሎት ይሰጣሉ?
6. ቀጥሎ የቀረበው ግጥም በየትኛው የዘይቤ ዓይነት የቀረበ ነው?
 - እንደ ሰው ተወልዶ እንደሰው የማይኖር
 - እንደ ሰው የማይሞት እንደሰው ሲቀበር
 - አይተሸስ ሰምተሸስ ታውቂያለሽ ወይ ምድር
 - ፍረጂኝ! መስክሪኝ! ይህን ክፉ በደል።

(አበራ ለማ፣ ለኔልሰን ማንዴላ 1977)

© MoE, FDI
Not to be rep...

የገንዘብ ማመሳከሪያ ቅጽ

፩. ከዚህ በታች በምዕራፍ ስድስት የቀረበውን ትምህርት ምን ያህል እንደተረዳችሁ የምታመሳክሩበት ቅጽ ቀርቧል። በዚህ መሠረት በእያንዳንዱ የማመሳከሪያ ነጥብ ትይዩ ስለመረዳታችሁ እርግጠኛ ከሆናችሁ የ(✓)፣ እርግጠኛ ካልሆናችሁ የ(?)፣ ሙሉ በሙሉ ካልተረዳችሁ ደግሞ የ(x) ምልክት በማድረግ ቅጹን አሟሱ።

© MOE, FDK
Not to be republished

ተ.ቁ	የማመሳከሪያ ነጥብ	✓	?	x
1.	ስለ ገጥም ምንነትና ዓይነቶች ከቀረበው ምንባብ ተረድቻለሁ።			
2.	የተሰደዩ የገጥም ዓይነቶች እንዳሉ ተረድቻለሁ።			
3.	የአንድን ገጥም መልክነት እገልጻለሁ።			
4.	የዘይቤ አይነቶችንና አገልግሎት መግለጽ እችላለሁ።			
5.	በነፃ ምዕሳዶች የተጨመሩ ቅጥዶቻችን ተግባር እገልጻለሁ።			
6.	የቃላት መጥበቅና መሳሳት የሚያመጣውን የፍች ልዩነት እገልጻለሁ።			

፪. ከዚህ በላይ በቀረበው ቅጽ የ(?) እና የ(x) ምልክት ያደረጋችሁባቸውን ነጥቦች በሚገባ እስክትገነዘቡ ድረስ የምዕራፉን ትምህርት ደጋግማችሁ ከልሱ።